

Stockholm den 10 juni 2020

Till

Socialdepartementet

Attentions remissvar på förslaget om ”Översyn av yrket personlig assistans – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor” S2020/00202/SOF

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 15 000 medlemmar i 60 lokala föreningar runt om i landet.

Inledning

Riksförbundet Attention har tagit del av remissversionen ”Översyn av yrket personlig assistans – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor”. Många assistansanvändare har förutom andra funktionsnedsättningar – ofta motoriska – även någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF). Autism, adhd och annan form av NPF är vanliga tilläggsdiagnoser även vid andra tillstånd och sjukdomar. Av befolkningen i stort beräknas ca 10 % ha någon form av NPF och troligtvis är procentandel ännu större i gruppen assistansanvändare. Därför har Riksförbundet Attention med intresse tagit del av betänkanden av översynen av yrket personlig assistent för att se hur yrkesrollen kan stärkas när det kommer till att bemöta och anpassa efter assistansanvändares NPF-relaterade behov och därmed också öka välbefinnandet hos yrkesgruppen som arbetar med vår målgrupp.

Vi gläder oss särskilt åt förslagen som betonar vikten av kompetensutveckling, handledning och förutsägbara arbetsvillkor för att göra det viktiga yrket personlig assistent tryggt och attraktivt. Vi ser det som positivt att Socialstyrelsen blir ansvariga att tillse att utbildning av personliga assistenter genomförs med den kvalitet som krävs för detta viktiga yrke. Framtagandet av utbildningsmaterialet bör ske i samarbete med brukarorganisationerna och användarna.

Assistansanvändarnas perspektiv saknas

Fokus i utredningen ligger nästan helt på assistenternas arbetsmiljö, anställningstrygghet och arbetsuppgifter; vilket var huvuduppgiften i utredningen. Assistansanvändarnas perspektiv får därmed ett mycket begränsat utrymme i utredningen. Dock kan deras perspektiv behöva lyftas tydligare i olika delar av utredningen, då dessa är helt beroende av kvaliteten i assistansutförandet för att få sina grundläggande behov tillgodosedda, ha goda levnadsvillkor och möjlighet att delta i samhällslivet. Särskilt angeläget är att beakta perspektivet hos assistansanvändare med starkt nedsatt autonomi och kommunikationsförmåga, vilka är i en särskilt utsatt position.

Det förtjänar att påpekas att det kan finnas en inbyggd konflikt i att förbättra och reglera arbetsförhållandena för assistenterna, vilket är begripligt ur ett arbetsmiljöperspektiv, och att värna om assistentanvändarens autonomi.

Etiska dilemman skulle behöva belysas ytterligare, även ur assistentanvändarens perspektiv. Det kan handla om brister i omsorgen, oavsett vem som är utförare av assistansen, och hur bristerna då behöver uppmärksammas och åtgärdas. Det kan också handla om att assistenter inte har intresse av att användarens funktionsförmåga och självständighet ökar, och därför inte tar del av, eller inte tillämpar, det stöd som erbjuds från exempelvis habilitering. Särskilda dilemman kan uppstå när närstående är assistenter, och det finns en beroendeställning. Reflektion över olika situationer där det framkommer att assistenterna inte utför uppdraget så som det är menat behövs.

Arbetsmiljö, arbetstid och anställningsskydd

Osäkra arbetsvillkor och korta uppsägningstider hos personliga assistenter påverkar också assistentanvändarna. Att skapa relation till personer med exempelvis autismspektrumtillstånd (ASD) kan ta tid och kan kräva tålamod. Just funktionsnedsättningar som på olika sätt påverkar de kommunikativa förmågorna kan göra tillitsprocessen vanskeligare och det behövs ofta investeras mycket engagemang från såväl assistent som användare för att bygga en relation där parterna kan tolka varandra. Vi önskar att det - istället för korta uppsägningstider i syfte att undvika felmatchningar av assistentanvändare och assistenter – satsas på utbildning om funktionsnedsättningarnas uttryck och symptom, kunskap om vilka anpassningar som gynnar användaren och kontinuerlig handledning för att stödja assistenter i sitt arbete.

Förutom assistentens otrygghet i att inte veta om man får behålla sitt arbete om konflikter uppstår, så kan det också skapa osäkerhet hos användaren att på kort tid förlora sin assistent. Separationer kan vara mycket uppsplitande för en person med NPF. Skyddet som den korta uppsägningstiden erbjuder – det vill säga möjligheten att säga upp en personal som det av olika skäl inte fungerar med – borde kunna säkras på annat sätt och kanske särskilt med just utbildning och handledning.

Den korta uppsägningstiden kan också signalera att arbetet är en tillfällig lösning och inte av seriös karaktär utan ett påhugg i väntan på en ”riktig” sysselsättning. Snarare så borde den personliga assistenten få med sig att arbetet är ett stort åtagande och av största vikt för användaren och i många fall även deras anhöriga. Trygga, goda arbetsvillkor och kontinuerlig fortbildning skulle med största sannolikhet höja statusen för yrket personlig assistent.

Metoder som minskar risken för våld och hot

Idag finns det stor kunskap om metoder och förhållningssätt som framgångsrikt minskar risken för våld och hot i hemmet och arbetsplatsen. Vi vet att många utåtagerande beteenden har sin grund i stress, överkrav och otydlighet om vad som förväntas i given situation. Det finns också mycket kunskap om affektsmitta och vikten av att behålla lugnet för att inte ytterligare en spä på en infekterad situation. Särskilt lågaffektivt bemötande har visat sig vara effektivt för att desarmera situationer som kan uppstå. Det här är kunskaper som alla personliga assistenter borde få ta del av, liksom hur man kan arbeta med hjälpmedel och strategier för att skapa en förutsägbar tillvaro och vardag.

Kommentarer direkt knutna till förslagen

8.1.2 bra med informations och kunskapsspridning för att höja kompetensen hos assistenterna.

8.1.3 Bra med ett ökat ansvar för staten vad det gäller kompetensförsörjning. Dock måste man understryka att personlig assistans är ett unikt arbete där assistenten ska vara användarens förlängda hand. Alla användare har olika behov och funktionsnedsättningar vilket kan vara svårt att utbilda i. En utbildning som lägger stor vikt vid användarens krav på autonomi och etiska aspekter av att vara anställt för att stödja en människa i hans hem är av stor vikt.

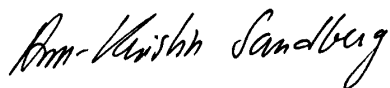
8.1.4 precis som det beskrivs i remissen är det svårt att reglera arbetsvillkoren för assistenter då användaren inom personlig assistans ska kunna ha en mycket hög grad av inflytande och styra arbete utifrån hans behov och detta är svårt att reglera om man inte gör en maktförskjutning från användaren till assistenten.

8.2 Arbetsvillkor, även här finns en inbyggd motsättning som man får vara vaksam på så inte arbetsvillkoren regleras så att användaren inte har möjlighet att vara spontan och därmed leva autonomt.

8.3 Arbetsmiljö bra med utbildning för assistenter men användarna måste också få gå samma utbildning, annars kan det finnas risk för en maktförskjutning från användaren mot assistenten.

8.4 osäkerhet i arbetsuppgifter. Vi har förståelse för förslaget, men regleringar kan ge lägre grad av inflytande för användaren.

Till sist vill vi poängtera betydelsen av att värna om användarens grad av makt och inflytande i personlig assistans. Brukaren inom denna verksamhet har haft en unik ställning med en mycket hög grad av inflytande, där hen stundtals har haft en position som arbetsledare.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande

Riksförbundet Attention – för barn, ungdomar och vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionshinder (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, Aspergers syndrom/ASD, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna.